

La premsa de Barcelona anava més avançada que no la de Madrid, abans del 1714, diu l'historiador Jaume Guillamet.

“La premsa catalana anava més avançada”

Jaume Guillamet (Figueras, 1950), catedràtic de periodisme de la Universitat Pompeu Fabra, és el principal historiador de la premsa catalana. Entre la seva nombrosa obra, es destaquen els llibres *Els orígens de la premsa a Catalunya* (Ajuntament de Barcelona, 2003), volum que conté un catàleg dels periòdics apareguts entre els anys 1641 i 1833, i *L'arrencada del periodisme liberal* (Eumo Editorial, 2010).

—Quina premsa hi havia a casa nostra, aquell fatídic 1714?

—Només hi ha la gasetes, incloses les oficials, alguns periòdics culturals, literaris, i alguns de locals. I això serà així fins a la revolució liberal del 1833. Tots són periòdics que requereixen l'autorització del govern i resten sota censura. Per tant, és una premsa molt limitada. A Barcelona no hi haurà premsa d'una manera continuada fins el 1792, que és quan apareix el *Diario de Barcelona*. I el 1714 només hi ha la *Gazeta de Barcelona*, que surt el 1706 i, a partir del 1713, es diu *Diario del sitio y defensa de Barcelona*.

—Què teníem abans del 1714?

—Anteriorment hi havia hagut molt pocs periòdics a Catalunya. I quan dic pocs vull dir set. La *Gazeta de Barcelona* és el vuitè. Els dos primers, que són del 1641, van ser editats per Jaume Romeu. Un és la *Gazeta*, traducció al català de la *Gazette* de París, i l'altre, les *Novas Ordinarias*, que també és la traducció al català d'un periòdic francès, les *Nouvelles ordinaires*, complement de la *Gazette*.

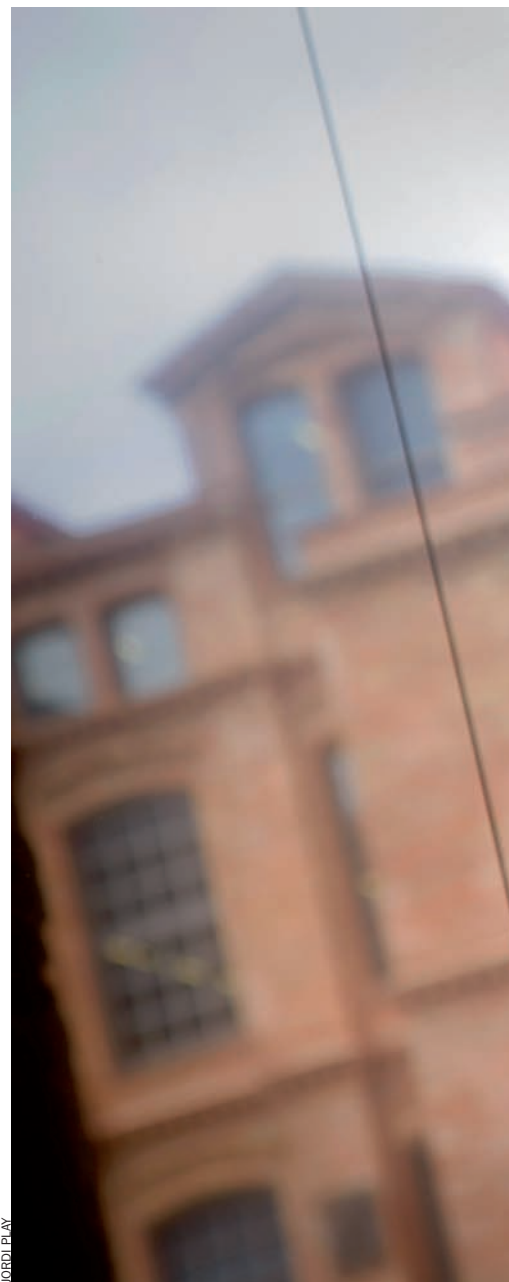
El 1641, Catalunya forma part de la monarquia francesa i Jaume Romeu introdueix els periòdics oficials francesos a Barcelona. Tant la *Gazette* com les *Nouvelles Ordinaires* són mitjans oficials de Lluís XIII.

—Jaume Romeu no hi posa res de collita pròpia?

—No, sembla que no. L'autor de la *Gazette*, l'home que té la confiança de Lluís XIII, és el famós Teofrast Renaudot, considerat el fundador del periodisme francès. Resulta, doncs, que les primeres gasetes amb periodicitat que apareixen són en català. Els anys següents es publiquen cinc periòdics més, tots en castellà. Però és difícil d'establir què és periòdic i que no ho és, durant aquell temps, perquè motes gasetes que es publiquen no són periòdiques.

—Quina és la singularitat històrica de la *Gazeta de Barcelona*?

—La *Gazeta de Barcelona* es diferencia de les altres perquè és un periòdic creat expressament com a imprès oficial. És a dir, les de Jaume Romeu són reimpressions en català de la francesa; les següents són gasetes autoritzades però que no deixen de ser també reproduccions de gasetes que vénen de fora. En canvi, la *Gazeta de Barcelona* és una gasete oficial editada a Barcelona al servei d'un rei que té la capital a Barcelona, l'arxiduc Carles d'Àustria. És l'única vegada a la història que un rei d'Espanya té la capital a Barcelona, perquè ell es declara rei d'Espanya en una guerra de successió. Per tant, també és l'única vegada que a Barcelona es publica una gasete oficial. Perquè

JORDI PLAY

era la gasete del rei. L'arxiduc dóna una llicència a Rafael Figueró perquè editi la gasete oficial del seu regne. Aquest n'és l'element més significatiu. Una cosa important a destacar és que el nom *Gazeta de Barcelona* el trobarem més vegades durant el segle XVIII, després de la guerra de Successió i del decret de la Nova Planta. Però no seran sinó reimpressions, a Barcelona, de la *Gazeta de Madrid*. Durant el segle XVIII els reis espanyols permeten que la *Gazeta de Madrid* es reimprimeixi a Barcelona. Això comença sota Felip V, ja el 1716. Primer, amb el nom

Jaume Guillaumet és catedràtic de periodisme a la Universitat Pompeu Fabra, i autor de molts estudis sobre la història de la premsa catalana.

Noticias de diferentes partes venidas a Barcelona –títol que tenia una tradició, a Barcelona–, i a partir del 1750 ja es diu *Gazeta de Barcelona*.

—**La *Gazeta de Barcelona*, editada en època de l'arxiduc d'Àustria, s'escriu en castellà perquè és l'òrgan oficial d'un rei espanyol?**

—Això ho explica només en part, però no del tot. Perquè totes les gasetes anteriors són en castellà, també, excepte les dues primeres, editades quan Catalunya formava part de l'estat francès. I el fet que els dos primers pe-

riòdics fossin en català no ens ha de fer creure que el català era la llengua d'ús imprès habitual a l'època. Crec que en la tria del català durant l'etapa francesa hi ha un aspecte polític. El francès no es pot utilitzar perquè la gent no el sap. I semblaria que durant els dos períodes que Catalunya s'adhereix a França, el 1641 i el 1810, correspon d'evitar el castellà, per qüestions polítiques. Té sentit que la gasetta oficial de l'arxiduc sigui en castellà, perquè es considera rei d'Espanya, però no és per això, només.

—**Es pot afirmar que la *Gazeta de Jaume Romeu* és la primera publicació periòdica de l'estat espanyol? Hi ha una polèmica entre els historiadors.**

—És una polèmica molt fàcil de resoldre. Depèn de com es miri. Primer, què vol dir *primera publicació periòdica*. I després, què vol dir *estat espanyol*? És la primera publicació periòdica que apareix a Barcelona però no és original. Seria la primera publicació periòdica però no el primer periòdic original. Pel que fa a

l'estat espanyol, Barcelona en aquells moments forma part de la monarquia francesa. És a dir, apareix a l'estat espanyol però no és pròpia de l'estat espanyol. És lògic que els historiadors espanyols no la considerin genuïna, ment la primera publicació, bé que la majoria l'esmenten com a precedent.

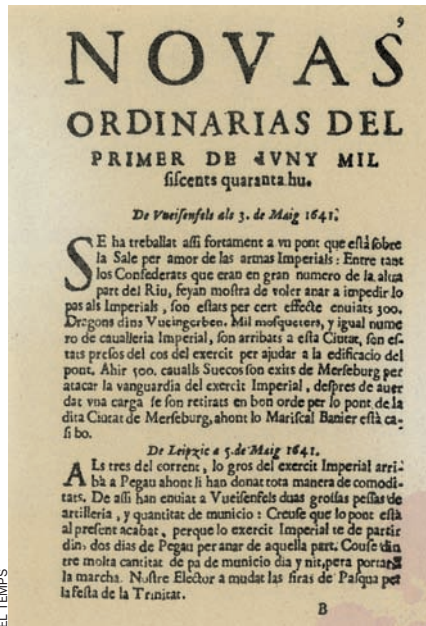
—**Tenint en compte l'analfabetisme dominant, aquestes publicacions només devien anar de despatx en despatx, no?**

—Per això el contingut és de notícies polítiques i militars, exclusivament. Las gasetes, a l'Antic Règim, eren els únics periòdics que podien publicar notícies polítiques i militars. L'estructura de la premsa de l'època és molt diferenciada. Les gasetes són òrgans oficials i tenen l'exclusiva de les notícies polítiques i militars. Els periòdics culturals només poden tractar de temes culturals. El referent més important és un periòdic francès, *Le journal des savants*, que fa cinquanta anys que es publica a París quan es produeix el setge de Barcelona, el 1714. I el tercer model, de diaris locals, tipus *Diario de Barcelona*, també tenen molt definit el contingut: textos de divulgació científica i cultural i notícies locals, entenen per notícies locals els avisos dels comerciants, dels moviments del port, de la gent que necessita minyona o dida, dels escriptors que s'ofereixen a treballar de secretaris, etcètera. La notícia és això. Alguna vegada s'ha retret al *Diario de Barcelona* que no donés les notícies importants, però no ho va fer fins que no va venir la revolució liberal. Les notícies les donaven les gasetes, i a la manera que interessava al poder.

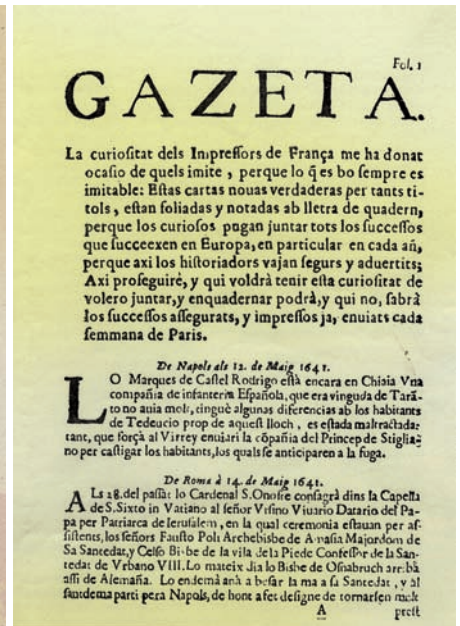
—**No hi havia butlletins oficials, llavors?**

—Eren les gasetes. Els butlletins oficials són la conseqüència de l'evolució de les gasetes. Apareixen a partir de la revolució liberal, quan les gasetes perden sentit. Fins fa molt poc, el BOE portava el subtítol "Gaceta de Madrid". El 1833 es creen els butlletins oficials a Espanya i l'oficial de l'estat és la continuació de la *Gazeta de Madrid*.

—**Rafael Figueró és el gran impressor de l'època?**

EL TEMPS

ELS DOS PRIMERS PERIÒDICS EDITATS A BARCELONA: *Gazeta* I *Novas Ordinarias*. Apareixen el 1641, quan Catalunya formava part de la corona francesa, i són la traducció de periòdics francesos.

—El i el seu fill. Rafael Figueró ja havia imprès algunes de les publicacions anteriors a la *Gazeta de Barcelona*. Després dels dos periòdics de Jaume Romeu, del 1641, Figueró és editor ja de tots els altres, tret d'un. A partir del 1684, n'edita uns quants, tots en castellà tret d'un. El primer és el titulat *Noticias Generales de Europa venidas a Barcelona por el correo de Flandes*. En història del periodisme, sabem que s'ha conservat. Per tant, podria ser que hi hagués més periòdics que desconeixem. Podem assegurar, de totes maneres, que Rafael Figueró és el més important impressor i editor de periòdics, entre final del XVII i inici del XVIII. De periòdics i de més coses. Perquè aquests impressors ho imprimien tot, de llibres a fulls de missa. Quan el 1706 comença a fer la *Gazeta de Barcelona* ja feia vint anys que editava periòdics. No és estrany, doncs, que l'arxiduc Carles d'Àustria el fes impressor del rei i de la "Santa Cruzada", com en deia, de la guerra contra Felip V.

—**Fora de Barcelona, no tenim res?**

—Per les notícies que en tinc, no. La *Gazeta de Madrid* tot just començava. No hem d'oblidar, d'una altra banda, que la *Gazeta de Barcelona* no és la de Catalunya, és la del monarquia: servia per a tota la monarquia de l'arxiduc Carles.

—**Quan neix la periodicitat, la premsa periòdica?**

—La periodicitat vol dir la setmanal, i les primeres gasetes setmanals són del 1605, a Alemanya. A França, del 1631. I a Barcelona, com hem dit, del 1641. A la resta d'Espanya, la periodicitat neix bastant més tard. La *Gazeta de Madrid*, que neix com a mensual el 1661, no és setmanal fins el 1697, quan ja n'hi ha unes quantes a Barcelona. Hi ha una cosa que té molt interès amb relació al significat de l'11 de Setembre. Les lleis de la Corona d'Aragó eren més permissives en temes d'impremta. De manera que abans del 1714, els impressors catalans podien publicar gasetes. Això explica que entre el 1684 i el 1705 sortissin cinc periòdics, cap dels quals no era oficial. Mentre que a partir del 1714 ja només es podrà reimprimir la gasete de Madrid. Abans del 1714 la premsa de Barcelona va més avançada perquè pot publicar notícies de la premsa europea. Abans de l'11 de Setembre Rafael Figueró pot publicar gasetes que són resums de notícies generals d'Europa, gasetes de Flandes, França o Itàlia, que, com diu, rebia per correu. I això a Madrid no es pot fer. Aquesta mena de periòdics a Madrid no existeixen.

Lluís Bonada